
Behövs Ekonomisk Debatt?

I december 1998 stödde 14 av 15 EU-länder förslaget att förbudet mot taxfreeförsäljning mellan EU-länder skulle skjutas upp. Den svenska regeringen valde att inte hävda sin tidigare ståndpunkt (d v s att taxfree borde förbjudas fr o m den 1 juli i år) och massmediernas bevakning var ytlig och kortfattad. Det är inte svårt att förstå medierna: det finns inte någon intresseorganisation som starkt engagerat sig mot taxfreeförsäljningen inom unionen. Dessutom är de positiva effekter som sloandet av taxfree innebär långt mer generella och därmed mindre påtagliga än den taxfree-cognac som pryder många svenska hem. För en politiker som vill framstå som något annat än som en tråkmåns och glädjedödare blir det naturligtvis en delikat uppgift att driva frågan.

Taxfrees vara eller inte vara är, ur ett monetärt perspektiv, en tämligen obetydlig fråga, även om den är principiellt viktig ur ett unionsperspektiv. Vi tar upp frågan av det enkla skälet att den utgör ett exempel där den politiska ledningen i Sverige och EU fattar uppenbart ekonomiskt irrationella beslut, och där mediernas kritiska analys av detta beslut i stort uteblivit.

Det är svårt att hitta något samhälls-ekonomiskt skäl att tillåta taxfreeförsäljning i en ekonomisk union. En enkel samhälls-ekonomisk analys av förslaget kan fokusera på ett antal olika aspekter, exempelvis effektivitet, statsfinanser, fördelning och sysselsättning.

Låt oss börja med effektivitetsaspekten. En subvention ökar i allmänhet lönsamheten hos den vara som subventioneras. I fallet med taxfree gynnas således produktionen av flyg- och båttransporter via förbilligad konsumtion av tobak och alkohol. Dessa produktions- och konsumtionsaktiviteter ger upphov till negativa externa effekter såväl på miljön som på folkhälsan. Det finns alltså inget effektivitetsskäl för att förlänga rätten till taxfreeförsäljning: både varorna och produktionen är helt enkelt fel. Momsbefriad försäljning av böcker på SJs tåg skulle t ex vara bättre ur effektivitetssynpunkt!

Ur statsfinansiellt perspektiv beror utfallet på vilka regler som kommer att tillämpas vid försäljning på internationellt vatten och luftrum. Skall tyska eller svenska skatter läggas på varor som säljs på färjan mellan Trelleborg och Travemünde? Detaljerna är inte klara, men oavsett denna osäkerhet leder sannolikt en sloping av taxfree till ökade skatteintäkter på alkohol och tobak i Sverige, då en del av det som nu säljs i taxfreebutiker istället kommer att säljas legalt inom landet. För de samlade EU-länderna torde utfallet vara glasklart: sloandet av taxfree leder till en ökning av unionsländernas skatteintäkter.

Man kan ibland acceptera viss ineffektivitet och belastning av statskassan om en verksamhet gynnar resurs-svaga grupper. I detta fall gynnas ägare till rederier, charterbolag m m samt

de personer som ofta frekventerar taxfreebutiker, t ex affärsresenärer och de som ofta semesterar utomlands. Att försvara taxfree utifrån fördelningskonsekvenserna skulle alltså vara absurd. Ur fördelningssynpunkt skulle det antagligen vara mer motiverat att ha taxfreeförsäljning på tunnelbanestationen i Rinkeby.

Slutligen har vi sysselsättningsperspektivet. Genom att förlänga skattebatten erhåller vissa personer inom de gynnade sektorerna fortsatt sysselsättning. Detta rör de personer som inte skulle ha kvar sitt arbete om verksamheten löd under samma skattetryck som andra verksamheter. Detta kan dock aldrig vara ett huvudskäl för att gynna en specifik näring och specifik konsumtion. Om man skulle anställa människor av det enda skälet att ha dem anställda, så skulle man naturligtvis aldrig ta bort den obligatoriska passkontrollen mellan EU-länderna. Om man fokuserar på sysselsättningen, så finns det naturligtvis en mängd åtgärder från utbildning till generella sänkningar av arbetsgivaravgiften som är bättre för sysselsättningen än att låta människor bära runt spritflaskor och cigarettlimpor i Europa.

Till skillnad från många svåra frågor inom EU har vi alltså här ett ovanligt enkelt fall. Elementär ekonomisk analys talar för att taxfree inom EU snarast bör avskaffas och det är svårt att finna ekonomiska argument mot en slopning av taxfree. Varför stödjer man då senareläggandet av ett klokt beslut? Svaret ligger naturligtvis som sagt i politiska överväganden. Vi är övertygade om behovet av en tidskrift som konsekvent analyserar och kommenterar politiska förslag

och beslut på ett mer djuplodande sätt än vad nyhetsmedierna mäktade med inför taxfreebeslutet i december. Vi tror dessutom att *Ekonomisk Debatt* är ett lämpligt forum för detta. Svaret på frågan i rubriken blir alltså ett tveklöst ”ja”. Som nytilträdde redaktörer ser vi fram emot två spännande år fyllda av ekonomisk debatt – med eller utan taxfree.

*Anders Danielson
Jerker Holm*